

2025 Yılıının Önemli Uluslararası Siyasi Gelişmeleri

Selim Yenel
Büyükelçi (E), GİF İcra Komitesi Başkanı

2025 yılı uluslararası siyaset açısından son derece sarsıcı ve dönüştürücü bir yıl oldu. Küresel güç dengelerinde yaşanan değişimler, uluslararası örgütlerin zayıflaması, bölgesel krizlerin derinleşmesi ve lider odaklı politikaların yükselişi, dünya siyasetini belirsizlik ve rekabetin hâkim olduğu yeni bir döneme taşıdı. Bu bağlamda yılın en önemli gelişmelerinden biri, **ABD Başkanı Donald Trump'ın ikinci kez iktidara gelişi** ve bunun uluslararası sisteme etkileri oldu. ABD açıkca hegemonyacı bir politika gütmeye başladı. Bunun yansımaları küresel alana yansırken diğer büyük güçlerin davranışlarına da etkisi oldu.

Donald Trump'ın Ocak 2025'te yeniden başkanlık koltuğuna oturması, ABD'nin uluslararası sistemdeki rolünde köklü bir değişikliği beraberinde getirdi. Alışılan davranış biçimlerini alaşağı eden Trump, NATO da dahil olmak üzere geleneksel ittifaklara bağlılığını azaltıcı söylemler benimsedi. ABD'nin küresel güvenlik mimarisindeki liderlik rolü zayıfladı. Ticaret savaşları ve tarifeler yeniden gündeme geldi. Hem müttefiklere hem rakiplere yönelik ekonomik baskı araçlarının yoğun kullanılması, küresel ekonomi üzerinde belirsizlik yarattı. İklim değişikliği, sağlık ve teknoloji alanlarında uluslararası işbirliğine mesafe koyan Trump yönetimi, ABD'nin küresel sorunlardaki rolünü azaltarak önemli bir liderlik boşluğu oluşturdu.

Sonuç olarak Trump'ın dönüşü, **lider odaklı, öngörülemez ve kurumsal temellere dayanmayan, kuralları dışlayan, hegemonyacı** bir uluslararası düzen eğilimini güçlendirdi. Diğer bir çok ülkede de görülen bu eğilimin 2026'da da devam etmesi beklenmelidir.

Bu yeni gelişmeler ışığında, ABD, Rusya ve Çin arasında sıkışan **Avrupa Birliği** küresel anlamda kendine yer bulmaya çalıştı. Özellikle ticarette ABD karşısında geri adım atmak zorunda kaldı. Avrupa'da Fransa sürekli hükümet değişiklikleri yaşadı. Cumhurbaşkanı Macron iç siyasette zayıflarken önceliğini AB'nin dış alanda güçlenmesine verdi. Şubat 2025 seçimlerinin ardından **Friedrich Merz**, CDU/CSU lideri olarak Almanya Şansölyesi oldu. Yeni hükümet dış politikada **daha güvenlik odaklı**, ABD ile ilişkilerde ise **daha temkinli** bir çizgi izlemeye başladı.

ABD'nin NATO bağlamındaki güvenilirliği tartışılır hale geldiğinden, Avrupa Birliği içinde **savunma entegrasyonu** ve **stratejik özerklik** tartışmaları ivme kazandı. Ukrayna savaşı devam ederken AB'nin askeri kapasite eksikliği daha görünür hale geldi. Buna

karşılık Ukrayna'nın savaşıma imkanını ayakta tutabilmek amacıyla finansman sağlanmasında yılın son Zirvesinde mesafe kaydetti. AB'nin mücadele ettiği konulardan bir diğeri, göç krizinin yeniden tırmanması ile bir çok üye ülkede aşırı sağın güçlenmesi oldu. Aşırı sağın önümüzdeki yıllarda diğeri bir çok ülkede iktidara gelme ihtimalleri arttı.

Rusya – Ukrayna savaşı 2025 yılında yeni bir aşamaya girdi. Dördüncü yılını tamamlamak üzere olan bu savaşta Rusya bazı bölgelerde ilerleme kaydederken Ukrayna direnişini sürdürdü. Hatta Rusya içlerine kadar saldırılar düzenleyebildi. Uluslararası destek mekanizmalarında zayıflama gözlemlendi ve özellikle ABD'nin rolünü azaltması önemli bir kırılmaya işaret etti. Başkan Trump'un yalpalayan Rusya yanlısı tutumu sadece Ukrayna'yı değil AB'nin politikalarını da etkiledi. Ukrayna ateşkes çabalarını sürdürürken, Rusya Devlet Başkanı Putin'in taviz vermez tutumu savaşın devam etmesine neden olmaktadır.

Diğeri bir gerilim alanı **Çin**'in askeri faaliyetlerini artırdığı Tayvan Boğazı'nda yaşandı. Trump yönetiminin Tayvan'a daha açık destek vermesi Pekin – Vaşington ilişkilerini yeniden sertleştirdi. Japonya'da daha milliyetçi bir yönetimin iş başına gelmesi ve son söylemleri bölgede gerginliğe yol açtı. Güney Kore güvenlik politikalarını güçlendirme yoluna gitti. ABD'nin Kuzey Kore ile Trump'un ilk döneminde olduğu gibi temaslara başlama ihtimali Seul'u gerdi. Trump'un ilk döneminin aksine ABD'nin Hindistan ile olan ilişkileri olumsuzla dönerken, Vaşington'un Pakistan'a olan politikası tam aksi bir şekilde gelişti.

Orta Doğu'da İsrail–Hamis savaşı 2025 boyunca bölgeyi etkilemeye devam etti. Trump'un İsrail'e verdiği destek ve İran'ın bombalanması ve nihayet Gazze'de tarafları ateşkese zorlaması gerginliği azaltsa da şimdilik yüzeysel bir rahatlama sağladı. **Suudi Arabistan ve Körfez ülkeleri**, ABD'nin belirsiz politikası nedeniyle Çin ve Rusya ile ilişkilerini çeşitlendirmeye yöneldi. Hamis ile Hizbullah'a indirilen darbeler ve Suriye'de rejimin çökmesi ile nükleer tesislerin bombalanması neticesinde **İran**'ın gücü azaldı.

Bölgemizde ise Esat rejiminin devrilmesinden sonra **Suriye**'deki yeni iktidar hakimiyetini kurmaya çalıştı. Resmen olmasa da ülke fiilen bölünmüş duruma geldi. **Kafkaslarda** Karabağ savaşı sonrasında Azerbaycan – Ermenistan arasında normalleşme adımları ilerledi. **Türkiye**, Afganistan ile Pakistan arasında arabuluculuk yapmaya çalıştı.

Birçok **Afrika** ülkesinde seçimler yapılmakla birlikte siyasi istikrarsızlık ve askeri müdahaleler kıtanın genel görünümünü şekillendirmeye devam etti. Güney Afrika'nın G20 ev sahipliği sırasında yaşanan diplomatik gerginlikler ABD – Afrika ilişkilerinde kırılma yarattı.

2026 yılında Türkiye'nin **NATO Zirvesi** ile **COP31** toplantılarına ev sahipliği yapması kararları alındı. Rusya'nın AB ülkeleri üzerinde yarattığı tehdit nedeniyle AB'nin Türkiye'ye yanaştığı görüldü. Ancak, ilişkilerde somut bir ilerleme olmadı. Trump'un iktidara gelişi ile Ankara – Vaşington arasında daha fazla temas ve yakınlaşma hissedildiyse de F16 ve F35 savaş uçakları konusunda arzulanan gelişmeler henüz gerçekleşmedi. Rusya'dan alınan S400'lerin bu ilişkilerdeki olumsuz etkisi devam etmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Başkanlık seçimleri Ada'ya yeni bir rüzgâr getirmekle birlikte bu konuda herhangi bir çözüm beklenmemektedir. Belli aralıklarla yapılan Birleşmiş Milletler nezdindeki arabulucu görüşmelerden bir neticenin çıkma ihtimali görülmemektedir. Yunanistan ile ilişkilerde ne bir ilerleme ne de ciddi bir gerilim ortaya çıktı.

Genel Değerlendirme

2025 yılı, küresel sistemin **çok kutuplu, çok katmanlı ve kişi odaklı** bir yapıya doğru hızla evrildiğini gösteren bir dönüm noktası oldu. Ulusal ve uluslararası örgütler zayıflarken bireysel liderlerin etkisi arttı. Uluslararası iş birliği yerini **ad hoc**, kısa ömürlü düzenlemelere bırakmaya başladı.

ABD'nin kendini oyun dışına çekmesi veya öngörülemez davranması ise dünyanın geri kalanını kendi çözümlerini üretmeye zorlayan bir **jeopolitik boşluk** yarattı. Ayrıca Trump'un “ben merkezli” politikalarını aşırı bir biçimde uygulamaya başlaması Vaşington açısından kimin dost veya rakip/düşman olduğunu bulandırdı.

2026'ya bakarken mevcut çatışmalara yenilerinin eklenme ihtimali güçlenmektedir. ABD'nin başta Venezuela'ya yönelik saldırgan politikaları ve Grönland'a ilişkin söylemleri önümüzdeki yılda karşılaşılacak sıkıntıların habercisi olarak duruyor. Rusya'nın Ukrayna'da savaşı kazanacağına dair inancı bu savaşın daha uzun süre devam edeceğine işaret ediyor. Orta Doğu ise her zamanki belirsizlikler içinde düşük seviyeli de olsa gerginliklerin eksilmeyeceğini göstermektedir. Yıl içinde birçok değişik konuda zirveler yapılacak olsa da somut bir ilerleme beklemek iyimser bir bakış açısı olacaktır.